

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

ג' בסיון התשס"ז
20 במאי 2007
ש.ה. 2007-9426

דברי הסבר לחוזר בעניין דרך חישוב המאזן האקטוארי ומקדמי התקנון של קרן פנסיה

1. **הצורך בבחינות ועדכונים שוטפים של הנחות דמוגרפיות ופיננסיות**
קרנות הפנסיה, הפועלות במתכונת של ביטוח הדדי, בו המבוטחים הם למעשה גם המבטחים, חייבות להקפיד על שימוש במערך הנחות מעודכן עד כמה שניתן וזאת בכדי להימנע ממצבים בהם נצבר עודף או גירעון אקטוארי מהותי.
מבחינת המבוטחים הימנעות מעדכון ההנחות משמעותה תשלום מחיר יקר מדי או זול מדי בעבור הכיסוי הביטוחי שנקבע להם בקרן או קושי בהערכת הפנסיה הצפויה בגיל שיאפשר להם לבצע פעולות משלימות (הגדלה או הקטנה של התשלום שהם מפנים לטובת החיסכון הפנסיוני שלהם).

2. **בחינות ועדכונים קודמים של הנחות דמוגרפיות ופיננסיות בקרנות הפנסיה**
א. בפברואר 2000 פורסם חוזר פנסיה 2000/1 לענין הוראות דיווח אקטוארי לקרנות הפנסיה, אשר הגדיר מערכת של הנחות דמוגרפיות ופיננסיות כבסיס לחישוב המאזנים האקטואריים, המאזנים החשבונאיים והמקדמים בתקנוני קרנות הפנסיה. החוזר האמור פורסם בעקבות מסקנותיה של ועדת אקטוארים, שביצעה מחקרים על נתוני קרנות הפנסיה, על מנת להכין מערכות הנחות אקטואריות עדכניות לישראל. חוזר זה כלל, בין היתר, הנחות לגבי תוחלת חיים בגיל הפרישה לפנסיה, המורכבות מלוחות בסיסיים ומגמה עתידית של תמותה בישראל. לוחות התמותה הבסיסיים האמורים מתבססים על מחקר שבוצע על נתוני הפנסיונרים בקרנות הפנסיה בתחילת ובאמצע שנות ה-90. החוזר האמור נכנס לתוקף:

1) למאזנים של קרנות הפנסיה שפורסמו בשנת 2000 ואילך;

2) למקדמי התקנונים של קרנות הפנסיה החל משנת 2002.

ב. באפריל 2005 פורסם נייר עמדה בנושא "הלימות העתודות לפוליסות ביטוח חיים מסוג קצבה". בנייר העמדה הובאו ראיות לפיהן לוחות התמותה הבסיסיים המוגדרים בחוזר פנסיה 2000/1 אינם מספיקים, והוצעו לוחות תמותה בסיסיים חלופיים לשימוש עד להכנת לוחות תמותה המתבססים על נתונים עדכניים של קרנות הפנסיה וכן הנחות עדכניות לגבי המגמה העתידית בתמותה.

ג. באפריל 2006, בעקבות מחקרים שבוצעו על בסיס נתוני מרבית המבוטחים והפנסיונרים בקרנות הפנסיה הוותיקות בשנים 1999-2004, התיר אגף שוק הון לקרנות הפנסיה הוותיקות להן מונה מנהל מיוחד להשתמש במערכת חדשה של הנחות דמוגרפיות,

רח' קפלן 1 ירושלים 91030 ת.ד. 3100 טל': 02-5317111 פקס': 02-5695342 1

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

כבסיס למאזניים האקטואריים והחשבונאיים. ההנחות החדשות כוללות, בין היתר, לוחות תמותה בסיסיים, המתבססים על נתוני הפנסיונרים בקרנות הפנסיה האמורות בתקופה 1999-2004.

3. הסדרת בחינות עתידיות והצעת דרך הישוב מעודכנת

- א. כחלק מהצורך לבחון באופן שוטף את טיבן של ההנחות הדמוגרפיות והפיננסיות המשמשות לקביעת הערכת ההתחייבויות של קרנות הפנסיה והיקף הכיסוי הביטוחי הניתן למבוטחים ולפנסיונרים, מצ"ב חוזר פנסיה 6-3-2007 המסדיר את אופן פעולתה של קרן הפנסיה בהקשר זה בצירוף מערכת הנחות מעודכנת.
- ב. ההנחות הדמוגרפיות המוצגות בחוזר פנסיה 6-3-2007, מחילות הנחות המבוססות על תוצאות המחקרים הנזכרים בסעיף 2.ג לעיל והנחות לגבי המגמה העתידית בתמותה הנזכרות בסעיף 2.ב לעיל, על כל קרנות הפנסיה בישראל.

4. עקרונות מרכזיים בחוזר

- א. ההנחות המוצגות בחוזר מחייבות את כל קרנות הפנסיה, למעט קרנות שיבצעו מחקרים הרלוונטיים להרכב האוכלוסייה הספציפית המבוטחת בהן ויוכיחו כי ישנה מערכת הנחות אחרת המתאימה יותר לאוכלוסיית הקרן.
- ב. כחלק מהניהול השוטף של קרן פנסיה, מתבקשות החברות המנהלות של קרנות הפנסיה לבצע בדיקה מקיפה של מערך ההנחות לפחות אחת לשלוש שנים ולהמציא חוות דעת של אקטואר החברה בהקשר זה.
- ג. ההנחות הדמוגרפיות המוצגות בחוזר מבוססות בעיקר על מחקרים שבוצעו על בסיס נתוני המבוטחים והפנסיונרים בקרנות הפנסיה הוותיקות להן מונה מנהל מיוחד¹. הקרנות הוותיקות פועלות מזה עשרות שנים ומרכזות מאות אלפי מבוטחים ופנסיונרים, ולפיכך מהוות את מקור הנתונים הרלוונטי ביותר הקיים בישראל בכדי לאמוד את ההנחות הדמוגרפיות של האוכלוסייה המבוטחת בקרנות הפנסיה, וזאת בשונה מקרנות הפנסיה החדשות הפועלות מספר שנים מצומצם ועדיין לא מאפשרות מדידה סטטיסטית אמינה בנוגע לתמותה ותחלואה.
- ד. חברה מנהלת של קרן פנסיה תכין ותפרסם את המאזן האקטוארי השנתי לשנת 2007 בהתאם למערכת ההנחות החדשה.
- ה. חברה מנהלת של קרן פנסיה נדרשת לעדכן את תקנונה בנוגע למקדמים לחישוב עלות הכיסוי הביטוחי לנכות ושאיירים ומקדמי קצבה, בהתאם למערכת ההנחות החדשה. תקנון מעודכן כאמור יוגש לממונה על שוק ההון עד לסוף ספטמבר 2007.

¹ את המידע המלא עליו מתבססות ההנחות המעודכנות ניתן למצוא באתר קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר בכתובת <http://www.mpv.co.il/Default.aspx?tabid=362>

רח' קפלן 1 ירושלים 91030 ת.ד. 3100 טל': 02-5317111 פקס': 02-5695342 2

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

ו. לגבי מבוטח שהיה רשאי לפרוש לפנסיה לפני ה- 31 בדצמבר 2007, יחולו ההוראות הבאות גם אם לא פרש לפנסיה:

(1) ככל שחישוב הקצבה מבוסס על הנחות דמוגרפיות ופיננסיות המקבלות ביטוי במקדמים בתקנון הקרן, לא תילקח בחשבון מערכת ההנחות החדשה, לצורך חישוב קצבת הזקנה הנגזרת מהסכום שנרשם לזכותו של המבוטח נכון ליום 31.12.2007;

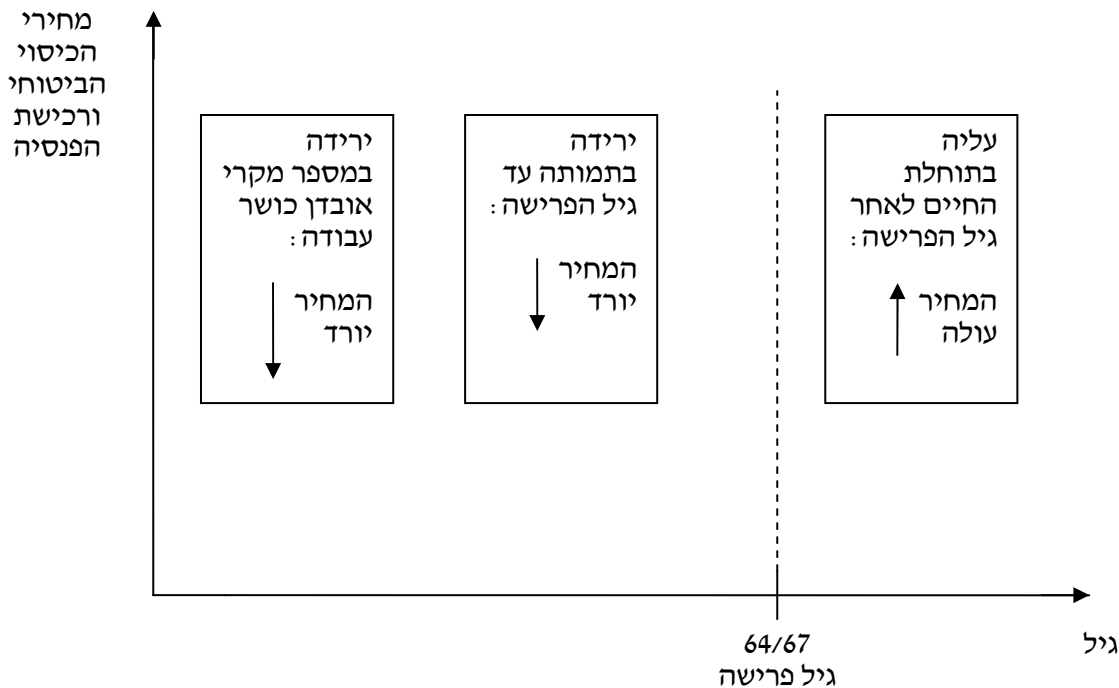
(2) לגבי קרן פנסיה ותיקה שנקבעו בתקנונה מקדמים להקדמת יציאה לקצבה, מערכת ההנחות החדשה לא תבוא לידי ביטוי במקדמים לגבי חודשי ביטוח שצבר המבוטח בקרן עד ליום 31.12.2007.

5. אמידת השפעת השינויים בקרן פנסיה חדשה

א. השפעות דו כיווניות ומגוונות

לשינויים בהנחות לגבי תוחלת חיים, מוות ותחלואה, ישנם השפעות דו כיווניות על מבוטחים בקרנות פנסיה שיש בהן ביטוח מקיף (זקנה, שאירים ונכות) (ראה גרף). מחד, הוזלת עלויות הכיסויים הביטוחיים לסיכוני נכות ומוות במהלך תקופת הביטוח ומאידך ייקור התשלום בגין רכישת הפנסיה בגיל הפרישה, שכן תקופת קבלת הקצבה צפויה להתארך.

כמו כן לשינויים בהנחות הדמוגרפיות, כפי שעולה מהמחקרים שבוצעו, ישנה השפעה שונה בהתאם למין המבוטח, לשנת לידתו, וכן למסלול הביטוח ולסוג הקצבה הנבחרים על ידו.

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

ב. סכום החיסכון הפנסיוני המצטבר הצפוי לפי ההנחות החדשות בהשוואה להנחות הקודמות שעמדו בבסיס עלות הכיסויים לסיכונים נכות ומוות (לפני יציאה לפנסיה) לוח 1 להלן ממחיש את ההפרש באחוזים בין סכום החיסכון הפנסיוני המצטבר הצפוי בגיל הפרישה לפי הנחות התמותה והנכות החדשות המוצגות בחוזר פנסיה 2007-3-6 לבין סכום החיסכון הפנסיוני המצטבר הצפוי בגיל הפרישה לפי ההנחות הקודמות לגבי תמותה ונכות, בהתאם לחוזר פנסיה 2000/1 שבוטל.

לוח 1

סכום החיסכון הפנסיוני המצטבר הצפוי בגיל הפרישה

אישה :	גבר :	שנת פרישה	גיל פרישה
גיל הצטרפות בסוף שנת 2005 : 50			
4%	6%	2015	60
4%	8%	2019	64
	8%	2022	67
גיל הצטרפות בסוף שנת 2005 : 30			
3%	6%	2035	60
4%	9%	2039	64
	10%	2042	67

"סכום החיסכון הפנסיוני המצטבר הצפוי בגיל הפרישה" – תחזית לגבי היתרה הצבורה הצפויה של מבוטח בקרן פנסיה מקיפה חדשה² במועד פרישתו מהקרן. התחזית האמורה מתאימה למבוטח במסלול כללי³ ומבוססת על ההנחות הבאות:

- (1) המבוטח מפקיד דמי גמולים חודשיים שוטפים מגיל ההצטרפות לקרן ועד לגיל הפרישה;
- (2) השכר ממנו מבוצעות ההפקדות גדל בשיעור שנתי ריאלי של 2%;
- (3) התשואה השנתית הריאלית על נכסי הקרן היא 3.75% (לאחר ניכוי דמי ניהול).

² קרן פנסיה מקיפה שהוקמה לאחר שנת 1994.

³ שיעורי הכיסויים הביטוחיים לנכות ושאיירים ששימשו לעריכת החישוב:

אישה		גבר		גיל הצטרפות
פנסיית נכות באחוזים מהשכר	פנסיית שאירים באחוזים מהשכר	פנסיית נכות באחוזים מהשכר	פנסיית שאירים באחוזים מהשכר	
64%	64%	73%	73%	30
18%	18%	23%	23%	50

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

ג. מחירי רכישת קצבת זקנה בגיל פרישה לפי ההנחות החדשות לעומת ההנחות הקודמות לגבי תוחלת חיים

לוחות א2 ו-ב2 להלן ממחישים את ההפרש באחוזים בין מחיר רכישת קצבת זקנה בגיל פרישה המבוסס על ההנחות החדשות לגבי תוחלת חיים, המוצגות בחוזר פנסיה 2007-3-6⁴ לבין מחיר קצבת זקנה המבוסס על ההנחות הקודמות לגבי תוחלת חיים, בהתאם לחוזר פנסיה 2000/1 שבוטל.

לוח א2

מחיר רכישת קצבת זקנה בגיל פרישה:

קצבה לכל חיי הפנסיונר ו- 60% המשך לבן-זוג

אישה:	גבר:	שנת פרישה	גיל פרישה
גיל הצטרפות בסוף שנת 2005 : 50			
7%	6%	2015	60
8%	7%	2019	64
	8%	2022	67
גיל הצטרפות בסוף שנת 2005 : 30			
7%	6%	2035	60
8%	7%	2039	64
	7%	2042	67

לוח ב2

מחיר רכישת קצבת זקנה בגיל פרישה:

קצבה לכל חיי הפנסיונר עם תקופת תשלום מובטחת של 10 שנים

אישה:	גבר:	שנת פרישה	גיל פרישה
גיל הצטרפות בסוף שנת 2005 : 50			
8%	8%	2015	60
9%	9%	2019	64
	9%	2022	67
גיל הצטרפות בסוף שנת 2005 : 30			
9%	9%	2035	60
9%	9%	2039	64
	9%	2042	67

⁴ לוח תמורה 49 וקצב הירידה בשיעורי התמורה המוגדר בסעיף 8 ובלוח 7 המופיעים בנספח לחוזר פנסיה 2007-3-6.

רח' קפלן 1 ירושלים 91030 ת.ד. 3100 טל': 02-5317111 פקס': 02-5695342 5

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

בהתאם ללוחות לעיל, מחיר רכישת קצבת זקנה בגיל פרישה לפי ההנחות החדשות המוצגות בחוזר 2007-3-6 גבוה ב- 6%-9% בקירוב ממחיר הקצבה לפי ההנחות הקודמות בקרנות הפנסיה לגבי תוחלת חיים. האחוזים האמורים משתנים בהתאם לסוג הקצבה, למין המבוטח, לגיל הפרישה ולשנת הפרישה בעתיד.

ד. קצבת הזקנה הצפויה לפי ההנחות החדשות לעומת ההנחות הקודמות לתוחלת חיים ולעלות הכיסויים הביטוחיים לסיכוני נכות ומוות

לוחות 3א ו- 3ב להלן ממחישים את ההפרש באחוזים בין קצבת הזקנה הצפויה לפי ההנחות החדשות המוצגות בחוזר פנסיה 2007-3-6 לגבי תוחלת חיים, מוות ונכות לבין קצבת הזקנה הצפויה לפי ההנחות הקודמות, בהתאם לחוזר פנסיה 2000/1 שבוטל. כלומר לוחות 3א ו- 3ב מציגים יחד את ההשפעות המקוזות של לוחות 1, 2א ו- 2ב לעיל.

לוח 3א

קצבת זקנה צפויה לכל חיי הפנסיונר ו- 60% המשך לבן-זוג

גיל פרישה	שנת פרישה	הפרש באחוזים	גבר :	אישה :
גיל הצטרפות בסוף שנת 2005 : 50				
60	2015		0%	(3%)
64	2019		1%	(3%)
67	2022		0%	
גיל הצטרפות בסוף שנת 2005 : 30				
60	2035		0%	(3%)
64	2039		1%	(3%)
67	2042		2%	

לוח 3ב

קצבת זקנה צפויה לכל חיי הפנסיונר עם תקופת תשלום מובטחת של 10 שנים

גיל פרישה	שנת פרישה	הפרש באחוזים	גבר :	אישה :
גיל הצטרפות בסוף שנת 2005 : 50				
60	2015		(2%)	(4%)
64	2019		(1%)	(4%)
67	2022		(1%)	
גיל הצטרפות בסוף שנת 2005 : 30				
60	2035		(2%)	(5%)
64	2039		(1%)	(5%)
67	2042		1%	

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

"קצבת זקנה צפויה" – תחזית של סכום קצבת הזקנה למבוטח בקרן פנסיה חדשה מקיפה, המורכבת מתחזית לגבי סכום החיסכון הפנסיוני המצטבר הצפוי וממחיר קצבת הזקנה במועד פרישתו מהקרן.
בהתאם ללוחות א3 ו-3ב לעיל:

(1) לגבי גברים –

קצבת הזקנה הצפויה המחושבת לפי ההנחות החדשות של קרנות הפנסיה המוצגות בחוזר 2007-3-6, יכולה להיות גבוהה ב- 2% לכל היותר או נמוכה ב- (2%) לכל היותר, ביחס לקצבת הזקנה הצפויה המחושבת לפי ההנחות הקודמות, בהתאם לחוזר 2000/1 שבוטל.

(2) לגבי נשים –

קצבת הזקנה הצפויה המחושבת לפי ההנחות החדשות של קרנות הפנסיה המוצגות בחוזר 2007-3-6, נמוכה מקצבת הזקנה הצפויה המחושבת לפי ההנחות הקודמות, בהתאם לחוזר 2000/1 שבוטל, ב- (3%) – (5%).

6. השוואה בין קרנות פנסיה לבין פוליסות ביטוח

טבעי שתהיה התאמה בין הנחה המשמשת קרנות פנסיה לבין הנחה המשמשת חברת ביטוח ונותנת ביטוי לאותו פרמטר דמוגרפי⁵. יחד עם זאת ישנם הבדלים בין ההנחות האמורות הנובעים, בין היתר, מהסיבות הבאות:

א. יציבות חברת הביטוח, במידה ופוליסות הביטוח כוללות ביטוח מפני שינויים עתידיים בפרמטרים הדמוגרפיים, ביטוח שקרן פנסיה מנועה מלתת.

ב. הבדלים במדיניות חיתום או אחרים שעשויים להוביל לשינויים במבנה הדמוגרפי בין מבוטחים בחברות הביטוח לבין מבוטחי קרנות הפנסיה.

לוח 4 להלן ממחיש את ההפרש באחוזים בין מחיר קצבת זקנה בקרן פנסיה ובפוליסת ביטוח לקצבה, לגבי פורשים לקצבת זקנה בשנת 2005. נתוני הפנסיה משווים בין מחיר קצבת זקנה המבוסס על ההנחות החדשות של קרנות הפנסיה לגבי תוחלת חיים, המוצגות בחוזר פנסיה 2007-3-6 לעומת מחיר קצבת זקנה המבוסס על ההנחות הקודמות לגבי תוחלת חיים, בהתאם לחוזר פנסיה 2000/1 שבוטל. נתוני הביטוח משווים בין מחיר קצבת זקנה המבוסס על ההנחות שנקבעו לחברות הביטוח לגבי תוחלת חיים בחוזר ביטוח 2007-1-3 לעומת מחיר הקצבה המבוסס על ההנחות לגבי תוחלת חיים בחוזר פנסיה 2000/1.

⁵ כמו למשל תוחלת החיים בגיל הפרישה לפנסיה.

7 רח' קפלן 1 ירושלים 91030 ת.ד. 3100 טל': 02-5317111 פקס': 02-5695342

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

לוח 4

השוואה בין מחירי קצבה בקרן פנסיה חדשה ובפוליסת ביטוח חיים כפועל יוצא של הנחות תוחלת החיים ללא ההבדלים במרכיב ההוצאות (דמי הניהול)

אישה				גבר			
פוליסת ביטוח חיים מסוג הפרש ¹¹	קרן פנסיה חדשה ⁹	קצבה ¹⁰	גיל פרישה בסוף שנת 2005	פוליסת ביטוח חיים מסוג הפרש ⁸	קרן פנסיה חדשה ⁶	קצבה ⁷	גיל פרישה בסוף שנת 2005
סוג קצבה: לאורך חיי המבוטח עם תקופת תשלום מובטחת של 20 שנים ¹²							
0%	5%	5%	60	1%	6%	5%	60
0%	4%	3%	64	0%	4%	4%	64
0%	2%	2%	67	0%	3%	3%	67
סוג קצבה: לאורך חיי המבוטח עם 60% המשך לבן-זוג							
2%	8%	7%	60	2%	8%	6%	60
2%	9%	7%	64	2%	9%	7%	64
2%	9%	7%	67	2%	9%	7%	67
סוג קצבה: לאורך חיי המבוטח עם תקופת תשלום מובטחת של 10 שנים							
2%	9%	8%	60	3%	11%	9%	60
2%	9%	7%	64	3%	11%	9%	64
2%	9%	7%	67	3%	11%	8%	67

בהתאם ללוח 4 לעיל:

- 1) קיימים הפרשים של 6%-9% בקירוב בין מחירי הקצבה לפי ההנחות החדשות לגבי תוחלת חיים לפי חוזר 2007-3-6¹³ לבין מחירי הקצבה המחושבים לפי ההנחות הקודמות לפיהן נהגו קרנות הפנסיה.
- 2) קיימים הפרשים של 2%-11% בקירוב בין מחירי הקצבה המחושבים לפי ההנחות לגבי תוחלת חיים שנקבעו לחברות הביטוח בחוזר 2007-1-3 לבין מחירי הקצבה

⁶ התוצאות לגבי קרן פנסיה חדשה אינן מביאות בחשבון את הוראות המעבר המוגדרות בחוזר 2007-3-6, לפיהן השינויים בחישוב מחיר הקצבה המפורטים שם לא יחולו על מבוטחים בקרן שעד ליום 31.12.2007 הגיעו לגיל הזכאות המזערי לקבלת קצבת זקנה לפי תקנון הקרן, בשל הסכומים הרשומים לזכותם בקרן נכון ליום האמור.
⁷ יש לציין שחברות הביטוח לא משתמשות בהנחות חוזר 1/2000. התוצאות המוצגות בלוח 4 נועדות להשוואה בלבד.
⁸ ההפרשים המוצגים מתייחסים רק להבדלים בין קרנות פנסיה חדשות לבין חברות ביטוח בעניין הנחות תוחלת החיים, ולא מתייחסים להבדלים במרכיב ההוצאות הגלום במחירי הקצבה.
⁹ ראה הערת שוליים 6 לעיל.
¹⁰ ראה הערת שוליים 7 לעיל.
¹¹ ראה הערת שוליים 8 לעיל.
¹² לגבי קרנות הפנסיה החדשות, סוג קצבה זה אינו קיים כעת והמספרים מוצגים בלוח לצורך השוואה בלבד.
¹³ ראה הערת שוליים 6 לעיל.

רח' קפלן 1 ירושלים 91030 ת.ד. 3100 טל': 02-5317111 פקס': 02-5695342 8

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון

המחושבים לפי ההנחות הקודמות של קרנות הפנסיה (פער בין הפוליסות החדשות של חברות הביטוח לבין קרנות הפנסיה החדשות טרם מעבר הקרנות להנחות החדשות המוצגות בחוזר פנסיה 2007-3-6).

(3) קיימים הפרשים בגובה של 0%-3% בקירוב בין מחירי הקצבה המחושבים לפי ההנחות שנקבעו לחברות הביטוח בחוזר 2007-1-3 לבין מחירי הקצבה המחושבים לפי ההנחות החדשות של קרנות הפנסיה לפי חוזר פנסיה 2007-3-6.¹⁴

7. מיפוי ההנחות הדמוגרפיות והפיננסיות המשמשות את הגופים המוסדיים השונים

לשם הנוחות, לוח 5 להלן מציג את ההבדלים הקיימים בין הנחות מרכזיות מסוימות העומדות מאחורי התעריפים, המקדמים והעתודות הביטוחיות הנקבעות על-ידי קרנות פנסיה וחברות ביטוח בגין כיסויים ביטוחיים דומים.

¹⁴ ראה הערת שוליים 6 לעיל.

מדינת ישראל

משרד האוצר - אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון

לוח 5: מיפוי ההנחות הדמוגרפיות והפיננסיות הקיימות לצורך חישוב תעריפים, מקדמים ועתודות ביטוחיות

הנחות לחברות ביטוח לפי סוג הפוליסה			הנחות לקרנות פנסיה לפי סוג הקרן		פרמטר
אובדן כושר עבודה	ריסק מוות	קצבה	ותיקה מאוזנת ¹⁶ וחדשה	ותיקה בהסדר ¹⁵	
		ב ²²	פ ²⁰ או פ ²¹ 4	פכ ¹⁸ או ג ¹⁹	תוחלת חיים בגיל הפרישה ¹⁷
		נייר עמדה עם מרווח ²⁵	נייר עמדה ²⁴		מגמה בתוחלת החיים ²³
	A80 או A92 ²⁸	ב ²⁷	פ ²⁶		מוות עד גיל הפרישה
			פ ²⁹ 8		נכות
			שוק ³²		שיעור ריבית להיוון ³¹
		קבוע			

¹⁵ קרן פנסיה ותיקה שבהסדר - קרן פנסיה שהוקמה לפני שנת 1995, לה מונה מנהל מיוחד.

¹⁶ קרן פנסיה ותיקה מאוזנת - קרן פנסיה שהוקמה לפני שנת 1995, למעט קרן פנסיה ותיקה שבהסדר. קרן פנסיה שהוקמה לאחר 1/1/1995.
¹⁷ נכון ליום 31.12.2001.

¹⁸ לוחות פ3ל ו-פ3כ מופיעים בחוזר פנסיה 6-3-2007. לוח פ3ל נוצר מנתוני קרנות פנסיה המאופיינות על-ידי פנסיונרים שפרשו, בעיקר, מעבודה מסוג "צווארון לבן".

¹⁹ לוח המתבסס על נתוני "קרן הביטוח והפנסיה של פועלי הבניין ועבודות ציבוריות אגודה שיתופית" ועל נתוני "קרן ביטוח ופנסיה לפועלים חקלאים ובלתי מקצועיים בישראל".

²⁰ לוח פ3 מופיע בחוזר 6-3-2007, ומהווה ממוצע משוקלל של לוח פ3ל ושל לוח פ3כ, לפי משקלים של 75% ו-25% בהתאמה.

²¹ לוח פ4 מופיע בחוזר 6-3-2007, מתבסס על לוח פ3 הנ"ל, ונותן ביטוי לאופציה לתקופת הבטחה מזערית הניתנת למבוטחי קרנות הפנסיה הרלוונטיות.

²² לוח ב2 מופיע בחוזר ביטוח 3-1-2007, מתבסס על לוח פ3ל ומותאם למבוטחים בריאים וכנגד האפשרויות של סטיות רנדומאליות וסטיות הנובעות מפרופיל המבוטחים.

²³ כולל שינויים בתוחלת החיים בגיל הפרישה, שחולו מיום 31.12.2001 ועד היום וכן שינויים מעתה ואילך.

²⁴ נספח ג' לנייר עמדה בנושא "הלימות העתודות לפוליסות ביטוח חיים מסוג קצבה" שפורסם על-ידי אגף שוק ההון, והמוצג בחוזרים 3-1-2007 ו-6-3-2007.

²⁵ מרווח כנגד סיכון אריכות ימים, בהתאם לאמור בנספח 3 לחוזר 3-1-2007.

²⁶ לוח פ1 מופיע בחוזר 6-3-2007, ונוצר מנתוני קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

²⁷ לוח ב1 מופיע בחוזר 3-1-2007, מתבסס על לוח פ1 הנ"ל ומותאם נגד האפשרויות של סטיות רנדומאליות וסטיות הנובעות מאופי הרכב אוכלוסיית המבוטחים.

²⁸ לוחות תמותה בריטיים משנת 1980 ומשנת 1992.

²⁹ לוח פ8 מופיע בחוזר 6-3-2007 ומתבסס על נתוני קרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

³⁰ לוחות גריעה המתבססים על נתוני מבוטחי פוליסות אובדן כושר עבודה.

³¹ לצורך חישוב עתודות ביטוחיות בלבד.

³² שיעורי ריבית שוטפים "חסרי סיכון" בישראל.